

4. Jäätmed

Euroopas on jäätmeteke endiselt kasvuteel. Oleme harjunud palju tarbima ja nüüd on kätte jõudnud aeg, mil seisame silmitsi ressursivähesusega ning vajadusega toota ja tarbida säästlikumalt.

Jäätmeteke on otseselt seotud majanduses toimuvaga – mida suurem on majanduskasv, seda enam tekib koos suurenenud tarbimisega ka jäätmeid. Selline tendents ei ole jätkusuutlik ning seos majanduskasvu ja tarbimise vahel peab katkema.

Aina enam peame püüdlema säästlikkuse poole ning tootmisel peaksime arvestama üha rohkem toodete võimalikult väikese keskkonnamõju ja olelustusükliga. Mõistlik ei ole mitte prügilasse ladestamine, vaid materjalidele uue elu andmine (taaskasutamine, ümbertöötlemine), mille eeldus on läbimõeldud ja innovaatilised tootmisviisid.

Eestis tekib endiselt palju jäätmeid (sh ohtlikke jäätmeid) põlevkivitööstuses, kuid ka selles valdkonnas otsitakse aina enam võimalusi taaskasutamiseks ja vähendamiseks. Põlevkivijäätmekoguste vähendamine ongi Eesti jaoks üks suuremaid ülesandeid.

Jäätmemajanduses on toimunud viimastel aastatel suur edasimineku. Prügilate arv on sihikindlalt vähenenud, kuid hoolimata jäätmete suurenenud taaskasutusest on nende teke endiselt suur probleem. Olmejäätmete liigiti kogumise hüppeline kasv toimus 2008. aastal, mil prügilatele hakkas kehtima sortimata olmejäätmete vastuvõtu ja ladestamise keeld ja kohustuslikuks sai olmejäätmete liigiti kogumine. Jäätmejaamade võrgustik toimib ja seda täiustatakse pidevalt, tagades liigiti kogutud jäätmematerjalide parema kvaliteedi, mis omakorda soodustab taaskasutusse minevate jäätmekoguste kasvu.

4.1 Õiguslik taust

Jäätmekäitluse areng vaadeldaval ajajärgul on põhinenud Vabariigi Valitsuse 2008. aastal kinnitatud riigi jäätmekaval, mis määras jäätmehoolduse üldised arengusuunad aastani 2013. Jäätmekavas on püstitatud jäätmevaldkonna strateegilised eesmärgid, mis lähtuvad ühtlasi Euroopa Liidu keskkonnapoliitikast, strateegilistest dokumentidest ja õigusaktidest. 2008. aastal jõustus uus Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/98/EÜ jäätmete kohta, mis asendas senikehtinud EL-i jäätmete raamdirektiivi, ohtlike jäätmete direktiivi ja vanaõli direktiivi. Uus raamdirektiiv asetab suurema rõhu jäätmetekke vältimisele ja jäätmekäitlushierarhias kõrgemal seisvatele käitlustoimingutele, nagu korduskasutuseks ettevalmistamine ja ringlussevõtt, samuti seab liikmesriikide ette konkreetsed numbrilised eesmärgid ehitus- ja lammutusprahi ning olmejäätmete taaskasutamiseks. Eesti õigusruumis kehtestati raamdirektiivi nõuded jäätmeseaduse muudatustega 2011. aastal. Muudatused viidi jäätmeseadusesse ka 2010. a seoses EL-i kaevandustööstuse jäätmete käitlemist käsitleva direktiivi 2006/21/EÜ sätete ülevõtmisega.

Pärast intensiivset majanduslikku kasvu kuni 2008. aastani, mil suurenesid ka jäätmete tekkekogused, toimus järgneva paari aasta jooksul Eesti majanduse suhtelisel järsk langus. Sellega kaasnes tootmise ja tarbimise vähenemine, mis omakorda mõjutas laiemalt jäätmekäitluse olukorda. 2010. aastast alates on majandus suhtelisel kiiresti taastunud, mis kajastub ka jäätmetekkes ja jäätmevaldkonna arengus. Kogu vaadeldava ajavahemiku jooksul on jäätmehoolduse arenemine olnud pidev ja suunatud strateegiliste eesmärkide täitmisele. Vähenenud on prügilatesse ladestatud jäätmete osakaal ja suurenenud jäätmete taaskasutus, ka olmejäätmete, sh biolagunevate jäätmete puhul. Jätkunud on prügilate arvu sihikindel vähendamine. 2009. aastaks lõpetati ladestamine kõigis keskkonnanõuetele mittevastavates prügilates, mis tuleb lõplikult korrastada 2015. aasta lõpuks. Jäätmeveoteenuse osutamine elanikkonnale laienes veelgi kohaliku omavalitsuse korraldatud jäätmeveo süsteemi vahendusel, mida toetas üha arenev jäätmejaamade ja -kogumiskohtade võrgustik. Pakendi- ja probleemtoodete jäätmete liigiti kogumisel ja taaskasutusse suunamisel on suur roll olnud tootjavastutuse põhimõttel töötavatel organisatsioonidel. See kõik on võimaldanud täita EL-i liikmesriikidele seatud sihtarve eri jäätmeliikide käitlemisel. Jäätmevaldkonna arengut on tõhustanud abi Euroopa Liidu tõukefondidest ja ühtekuuluvusfondist, eeskätt meetme „Jäätmete kogumise, sortimise ja taaskasutusse suunamise arendamine” rakendumine 2009. aastal kehtestatud määruse alusel¹.

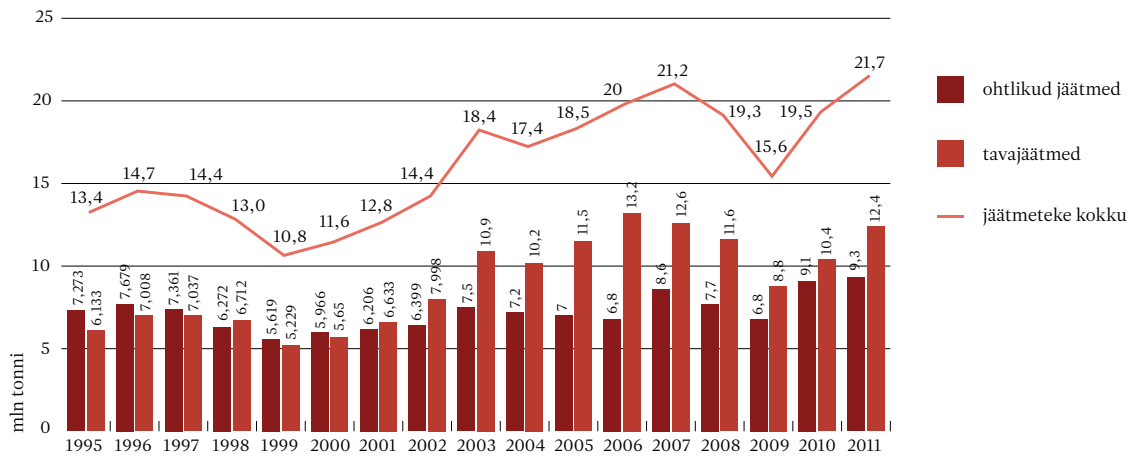
4.2 Jäätmete ja -käitlus

Viimase saja aasta jooksul on inimesed tarbinud rohkem kui kogu inimkonna ajaloo jooksul kokku. Üks suureneva tarbimise tagajärg on mastaapne jäätmete tootmine. Tekkivad jäätmed on probleemiks nii inim- kui ka looduskeskkonnale.

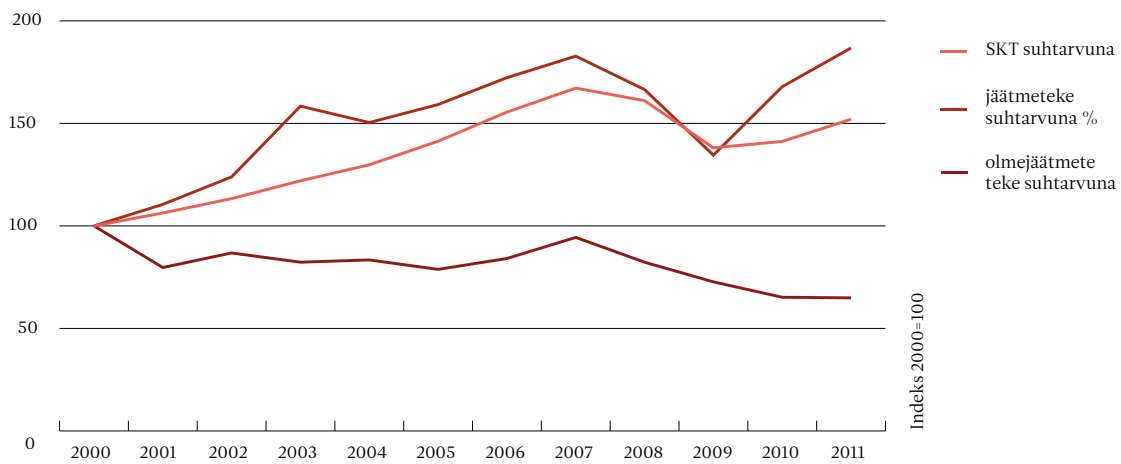
Jäätmete ke on Eestis kasvanud alates 2003. aastast, suurenenud on eelkõige tavajäätmete teke, ohtlike jäätmete teke on olnud suhteliselt stabiilne, keskmiselt 7 mln tonni aastas. Perioodi kahel viimasel aastal – 2010 ja 2011 on ohtlike jäätmete kogus suurenenud, see on tingitud peamiselt põlevkiviõli tootmismahu kasvust ega tohiks kujuneda pikaajaliseks suundumuseks. Kui ajavahemikul 1995–2002 tekkis aastas keskmiselt 13 mln tonni jäätmekke, siis aastatel 2003–2011 keskmiselt 19 mln tonni. Jäätmetekke märgatav vähenemine toimus vaid 2009. aastal, mil oli majanduskriis, siis langes see 2002/2003. aasta tasemele (joonis 4.1). Jäätmete sõltubki suurel määral majandusolukorrast, kaubanduse edenemisest ja tarbimisest – majanduskasvu ajal tekib jäätmeid rohkem, majanduslangus toob kaasa jäätmete vähenemise. SKT suhteline muutus püsivhindades võrrelduna jäätmetekke suhtelise muutusega näitab, et jäätmete ke on kasvanud majandusest rohkem, peamiselt põlevkivienergeetika ja põlevkiviõli tootmise jäätmemahukuse tõttu (joonis 4.2). Olmejäätmete tekke kasv on kümne aasta jooksul olnud majanduskasvust väiksem. Jäätmete raamdirektiivis (2008/98/EÜ) sätestatud viieastmelise jäätmehierarhia prioriteet on jäätmetekke vältimine ja seejuures on vaja välja töötada meetmed, mis katkestaksid jäätmetekke ja majanduskasvu omavahelise seose. Märksõnad on siin säästev tootmine ja tarbimine, terviklik tootearendus, tootjavastutus ja toote keskkonnamõju jälgimine kogu olemustsükli vältel. Tootmise puhul peaks lähtuma printsiibist, et keskkonnaküsimustega tuleb hakata tegelema juba toote kavandamise ja projekteerimise etapis, st idee, projekteerimise, arendamise ja kõige lõpuks toote valmistamise etapis.

Eestis tekkis aastatel 2007–2011 üle 85% jäätmetest tööstuses, sealjuures 79% kogu jäätmetekkest moodustasid põlevkivitööstuse ja -energeetikaga seonduvad jäätmed. Suur osa tööstusjäätmetest tekib veel puidutööstuses ja tsemenditööstuses – need suunatakse enamasti taaskasutusse (joonis 4.3).

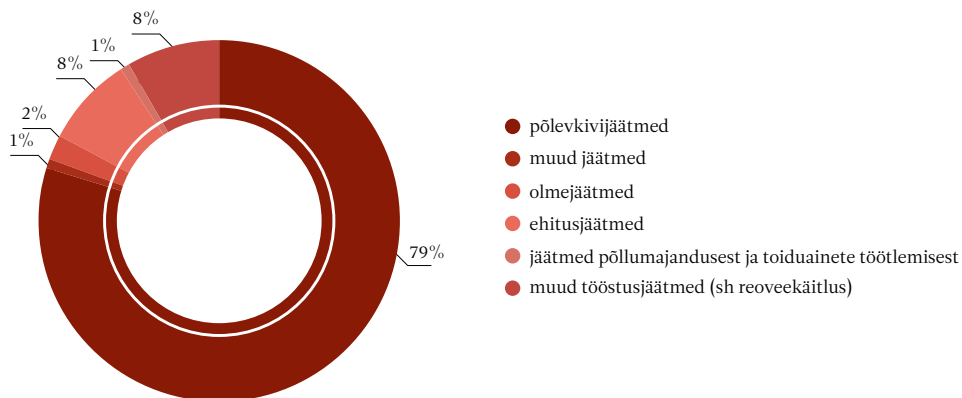
¹ Meetme „Jäätmete kogumise, sortimise ja taaskasutusse suunamise arendamine” tingimused.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/122032013004>

Joonis 4.1. Ohtlike ja tavajäätmete teke aastail 1995–2011. Andmed: KAUR

Joonis 4.2. Jäätmete teke ja SKT aastail 2000–2011 indeksina, baastase 2000. Andmed: KAUR

Joonis 4.3. Jäätmetekke keskmine jaotus jäätmekategooriate kaupa aastail 2007–2011. Andmed: KAUR

4.2.1 Jäätmete taaskasutamine

Jäätmete taaskasutamine võimalikult suures ulatuses on üks jäätmemajanduse esmaseid prioriteete jäätmetekke vältimise kõrval. Jäätmete taaskasutamise puhul eelistatakse jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamist, seejärel ringlussevõttu materjali või toormena ning alles viimasena jäätmete energiakasutust, jäätmetest kütuse valmistamist ja jäätmetega tagasitäidet kaeveõntesse või maastiku kujundamisel.

Jäätmete taaskasutusse suunamist mõjutatakse järgmiste majandusmeetmetega: saastetasu jäätmete keskkonda viimisel, pakendiaktsiis pakendijäätmete taaskasutamiskohustuse täitmata jätmisel, tootjavastutuse põhimõte, mille kohaselt peab tootja tagama enda poolt turule toodud probleemtoodetest (nt akud, rehvid, elektroonikaseadmed) tekkivate jäätmete kogumise ja nende kordus-, taaskasutamise või kõrvaldamise.

Jäätmete taaskasutus on Eestis suurenenud – enne 2005. aastat taaskasutati keskmiselt 20% tekkinud jäätmetest, järgneval viiel aastal aga ca 33%. Mõneti vähenes taaskasutamise osakaal majanduskriisi tingimustes aastatel 2008–2009 üldise taaskasutusturu languse tõttu ning kasvas taas 2010. aastal. Aastal 2011 toimus märgatav hüpe, taaskasutus kasvas 55 protsendini (joonis 4.4). See tulenes peamiselt põlevkivi aheraine taaskasutuse suurenemisest ja selle tingis mitme asjaolu kokkulangemine – Kohtla-Järve poolkoksimäed ja õlitootmisjääkide pigijärved suleti aherainekillustikuga, alustati suurte tee-ehitusobjektidega (Aruvalla-Kose, Haljala liiklusõõlm, Luige liiklusõõlm jt), kus aherainet kasutatakse muldkeha täitematerjalina ning algasid Mäetaguse valda aherainest rajatava puhke- ja vabaajakeskuse ehitustööd. Peale selle on pidevalt suurenenud põlevkivi aheraine ja rikastusjäätmete ladestamise saastetasu. Ladestamise eest saastetasu suurendamine avaldab mõju eelkõige AS-ile Eesti Energia Kaevandused, kus makstava saastetasu suurus sõltub otseselt sellest, kui suur kogus aherainet

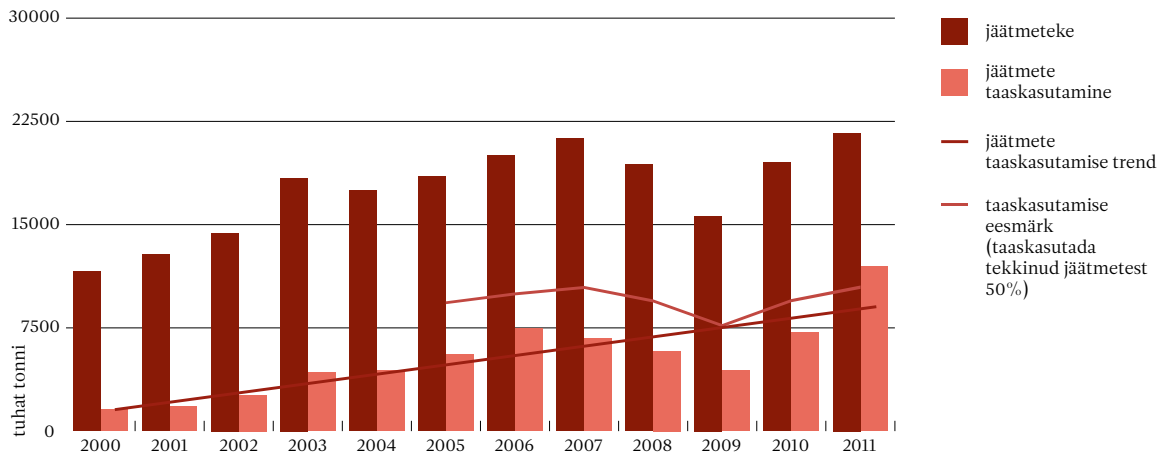
õnnestub taaskasutada. Nii ongi AS Eesti Energia Kaevandused aheraine taaskasutamise suurendamise kursil juba viimased viis aastat. Loodud on mitu võimsat killustiku tootmiskompleksi. Aastatel 2010 ja 2011 taaskasutati keskmiselt 70% tekkinud aherainest, varem aastatel 20%. Siiski ei saa sedavõrd suurt kasvu pidada püsivaks.

Üha enam leiab taaskasutust ka elektritootmisel tekkiv põlevkivituhk, mis moodustab jäätmetekkes ligikaudu 33%. Põlevkivituhka kasutatakse näiteks toorainena ehitusplokkide tootmisel, erisugustes segudes ja suuremahulistes mass-stabiliseerimise protsessides, pinnase happesuse alandajana põllumajanduses ja lisandina granuleeritud mineraalväetiste tootmisel. Samas otsib AS Eesti Energia koostöös tehnikateadlastega jätkuvalt uusi efektiivsemaid võimalusi põlevkivituha taaskasutamiseks. Põlevkivituha taaskasutus aastatel 2007–2011 on olnud keskmiselt 3% tuha tekkest (joonis 4.5).

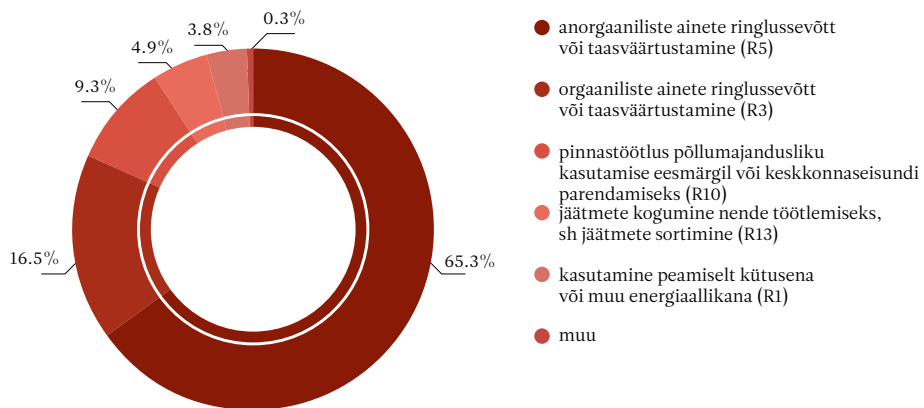
Jäätmetest taaskasutatakse suures mahus puidutööstuse jäätmeid (ligi 100%), ehitus- ja lammutusjäätmeid (sh süvenduspinnast), metalli-, rooveepuhastuse-, aia- ja haljastujäätmeid.

Taaskasutuse hulka loetakse ka taaskasutamiseks ettevalmistav tegevus – jäätmete kogumine töötlemiseks, segajäätmete sortimine ja jäätmete purustamine. Kõige rohkem on purustatud ja sorteeritud metallijäätmeid, ehitusjäätmeid ja pakendijäätmeid (ca 40% nimetatud jäätmete tekkest), millest suur osa eksporditakse ja taaskasutatakse väljaspool Eestit.

Jäätmete taaskasutamiseks arendatakse üha uusi meetodeid, näiteks vanarehvidest kummimattide ja plastijäätmetest ehitusmaterjalide tootmine; sõnnikust, lägast, prügilagaasist, rooveemudast ja biojäätmetest saab biogaasi jne. Eesti jaoks on kõige tähtsam otsida ja leida võimalusi põlevkivijäätmete taaskasutuse suurendamiseks.

Joonis 4.4. Jäätmete taaskasutus aastail 2000–2011. Andmed: KAUR

Joonis 4.5. Jäätmete taaskasutus (keskmine jaotus) aastail 2007–2011 Andmed: KAUR

4.2.2 Jäätmete kõrvaldamine

Jäätmete kõrvaldamine on nende keskkonda viimiseks või selle ettevalmistamiseks tehtav toiming. Peamine jäätmete kõrvaldamise viis Eestis on olnud jäätmete ladestamine prügilatesse ning see jääb valdavaks seni, kuni toimub põlevkivi kaevandamine ning selle kasutamine energia ja põlevkiviõli tootmisel. Viimasel kümnendil on põlevkivi kaevandamise ja -energeetikaga seonduvate jäätmete ladestamise osakaal kogu ladestatud jäätmete hulgas olnud keskmiselt 95%.

Kui kõrvaldatud jäätmekogused on viimaste aastate jooksul jäänud enam-vähem samale tasemele, siis nende osakaal võrreldes kogu jäätmetekkega on aasta-aastalt vähenenud 74%-lt 2001. aastal 60%-le 2010. aastal (joonis 4.6). 2011. aastal ladestati prügilatesse 43% tekkinud jäätmetest, kuid vaadeldes eelnevate aastate andmeid jäätmeliigiti ilmneb, et ladestamise vähenemine on toimunud mittemaaksete maavarade kaevandamisjäätmete ehk peamiselt aheraine arvelt. Kui 2011. aastale eelnenud kümne aasta jooksul ladestati keskmiselt 4 milj tonni aherainet, siis 2011. aastal kõigest 826 624 tonni. Ida-Virumaal asuvad põlevkivi kaevandamisega tegelevad ettevõtted on leidnud aheraine taaskasutamiseks omapärase viisi – kokku kuhjatud aherainest kujundatakse sobiva pinnamoega vaba aja keskusi.

Viimastel aastatel on otsitud uusi võimalusi põlevkivituha taaskasutamise suurendamiseks teedehituses, tsemenditootmises, happeliste põllumajandusmaade neutraliseerimisel ja tulevikus ka allamaakaevanduste täitmisel, mis peaks prügilatesse ladestatavaid jäätmekoguseid tugevasti vähendama.

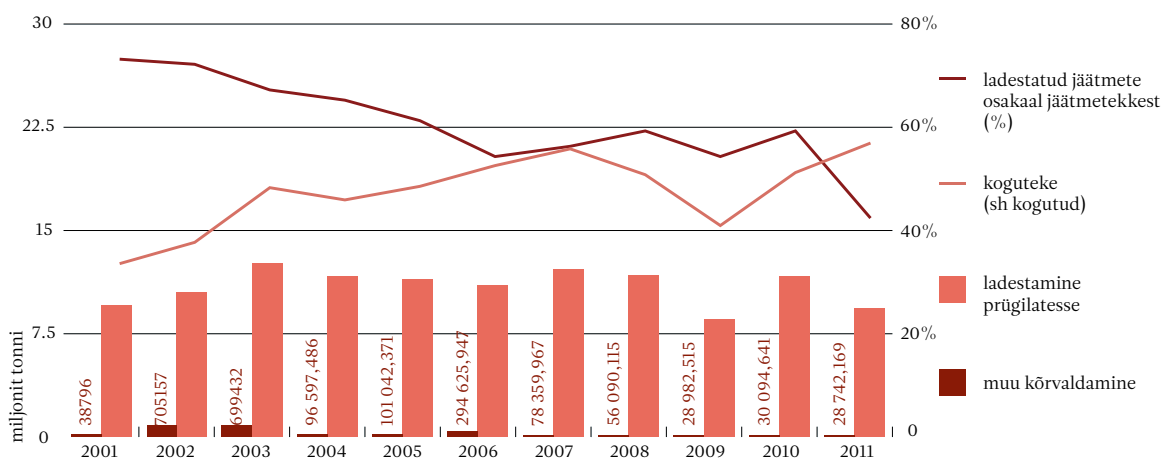
Muude jäätmete ladestamine on aasta-aastalt vähenenud, kuna on jõuliselt rakendatud meetmeid jäätmete taaskasutuse suurendamiseks. Kui näiteks 2003. aastal ladestati põlevkivikompleksiga mitteseonduvaid jäätmeid 6% prügilatesse ladestatud jäätmete koguhulgast, siis 2010. ja 2011. aastal poole vähem, ainult 3%.

Kõige vähem kõrvaldati jäätmeid 2009. aastal, mil tulenevalt majandussurutisest üldine jäätmeteke oli samuti väiksem.

Et vähendada keskkonda viidavate jäätmete koguseid ja ohtlikkust, on viimasel kümnendil jäätmeseadusega kehtestatud hulk jäätmeladestuspiiranguid. Aastatel 2002–2004 keelati töötlemata jäätmete, vedeljäätmete, teatud ohtlike omadustega ja määratlemata koostisega jäätmete ladestamine. Keelatud on rehvide ladestamine prügilatesse. Alates 2007. aastast ei ladestata enam loomseid jäätmeid. 2010. aastast ei tohi prügilatesse ladestatavate olmejäätmete hulgas olla biolagunevaid jäätmeid üle 45 massiprotsendi.

Viimasel kümnendil on olnud peale jäätmete ladestamise ka teisi kõrvaldamisviise, neist tähtsal kohal on jäätmete füüsikalise-keemilise töötlemine. See on sisuliselt eeltötlus, mille käigus muudetakse jäätmed edasiste kõrvaldamistoimingute tarbeks sobivamaks. Sellisel viisil töödeldi sadamates laevadelt vastu võetud ja muude veesõidukite pilsivett, õli ja muid ohtlikke aineid sisaldavaid vedeljäätmeid, laborikemikaale, septikusetteid.

Jäätmete põletamine energia kasutuselevõtuta on aasta-aastalt vähenenud (2500 tonnilt 2004. aastal 21 tonnini 2010. aastal). 2011. aastal jäätmeid vaid nende kõrvaldamise eesmärgil ei põletatud.

Joonis 4.6. Jäätmete kõrvaldamine aastail 2001–2011. Andmed: KAUR

4.3 Ohtlike jäätmete teke ja käitlus

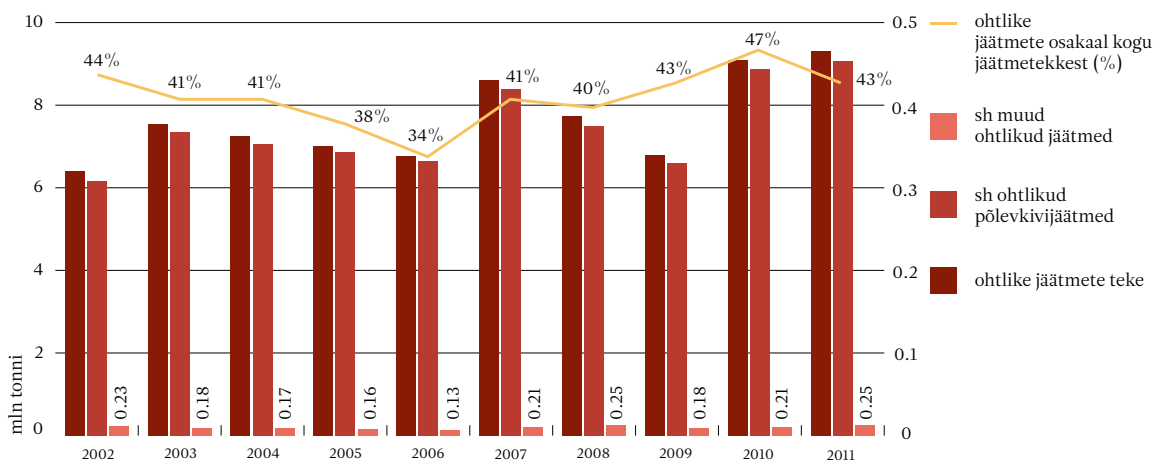
Eesti ohtlikest jäätmetest on valdav osa tekkinud põlevkivienergia ja -õli tootmisel, peamiselt põlevkivituhana ja poolkoksina (joonis 4.7). Varasematel aastatel on õlitootmise üks mahukam ja ka omadustelt ohtlikum jäätmeliik olnud pigijäätmed ehk nn fuussid. Uue toorõli filtrimistehnoloogia rakendamisega AS-is VKG Oil on selle jäätmeliigi teke märgatavalt kahanenud. Siiski on põlevkivitööstuses tekkinud ohtlike jäätmete osakaal üldisest ohtlike jäätmete tekkest jätkuvalt ligi 95%. See mõjutab ka ohtlike jäätmete osakaalu üldises jäätmetekkes, mis viimastel aastatel on varieerunud 40–47% vahel ning sõltunud põhiliselt põlevkivienergia ja -õli tootmise intensiivsusest.

Mahukas jäätmete teke põlevkivi energeetilisel kasutamisel on paraku vältimatu mineraalse osa suure sisalduse (üle 50%) tõttu põlevkivis. Siiski pakub võimalusi jäätmetekke suhteliseks vähendamiseks toodanguühiku kohta tootmistehnoloogia täiustumine ja ressursikasutuse tõhustamine. Põlevkivienergeetikas seostub see vanade katelde väljavahetamisega uut tüüpi keevkihttehnoloogial põhinevatega, mille tulemusena on märgata ka selget suunda põlevkivituhana tekke vähenemisele ühe toodanguühiku kohta viimastel ajajärgudel (joonis 4.8). Ka põlevkiviõli tootmisel oli varasematel aastatel näha samasugust tendentsi, kuid viimastel aastatel on suhteline tahkete jäätmete teke tootmise intensiivistamise tingimustes stabiliseerunud või pigem isegi veidi suurenenud.

Põlevkivitööstuses tekkinud jäätmete kõrval on muude ohtlike jäätmete teke olnud läbi aastate enam-vähem stabiilne. 2010. a tekkis muid ohtlikke jäätmeid Eestis elaniku kohta 162 kg. Võrdlusena oli samal aastal Euroopa Liidu 27 liikmesriigi keskmine näitaja 188 kg¹.

Suuremamahulistest ohtlikest jäätmetest tuleks nimetada tsemenditööstuse elektrifiltrites kinnipüütud klinkritolmu, mida tekkis 2011. aastal 55 000 tonni, mitmesuguseid naftasaadusi ja õli sisaldavaid jäätmeid (sh mahutijäätmed, pilsivesi, vanaõli) kokku üle 100 000 tonni, ohtlike ainetega saastunud pinnast puhastatavate objektidelt (31 400 t), ohtlike ainetega saastatud puitu (7400 t), romusõidukeid (11 400 t), asbesti sisaldavad ehitusmaterjale, sh eterniiti (3900 t), pliiakusid (2800 t) jm.

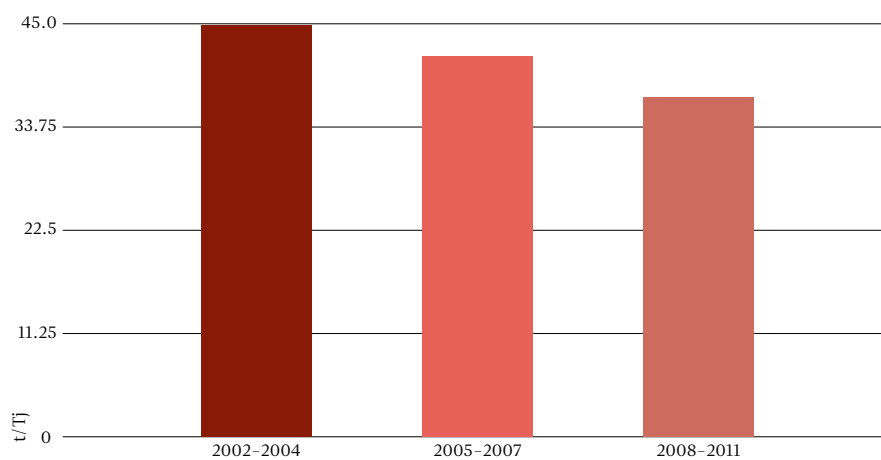
Enamik Eestis tekkinud ohtlikest jäätmetest ladestati prügilatesse (2011. a 8 166 000 t), kuna eeskätt põlevkivitööstuse jäätmete hiigelkogustele on raske taaskasutusvõimalusi leida. Siiski taaskasutati 2011. aastal ohtlikke jäätmeid 1 139 000 t, millest suure osa moodustasid peenkemikaalide valmistamiseks kasutatud fenoolvesi (443 000 t), prügilate sulgemistödeks kasutatud poolkoksijäätmed Kohtla-Järvel ja Kiviõlis (280 000 t), lubiväetisena taaskasutatud klinkritolmu (30 400 t) jt. Ohtlikke jäätmeid põletati energia tootmiseks 2011. aastal kokku 21 100 tonni, millest 12 900 t (peamiselt naftasaadusi ja õli sisaldavaid jäätmeid) alternatiivkütusena AS Kunda Nordic Tsement pöördahjudes.

Joonis 4.7. Ohtlike jäätmete teke aastail 2002–2011. Andmed: KAUR

¹ Eurostat. Statistics Explained Archive. Vol.4. Agriculture, environment, energy and transport statistics. December 2012. Luxembourg, European Union, 2013. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/images/b/b0/Waste_statistics_YB2013.xls

Joonis 4.8. Keskmine põlevkivituhha teke (t) elektrijaamades ühe TJ energiatoodangu kohta. Andmed: KAUR

4.4 Olmejäätmete teke ja käitlus

Olmejäätmed on inimeste elutegevuses või elukorralduses oma tarbimisomadused kaotanud esemed, ained või nende jäägid, k.a ohtlikud jäätmed. Olmejäätmete hulka loetakse ka kontoris ja kaubanduses tekkivad jäätmed, mis on koostiselt sarnased kodumajapidamises tekkivate jäätmetega. Olmejäätmete teke ja koostis sõltub otseselt majandusolukorrast ja tarbimisest, aga ka rahvastiku arengusuundadest (rahvaarv, paiknemine jms). Viimase kümne aasta jooksul on Eesti elanike arv langenud 5,5%. Suur osa Eesti elanikkonnast ja ka ettevõtlusest on koondunud suurematesse linnadesse (Tallinn, Tartu, Narva, Kohtla-Järve ja Pärnu) ja neid ümbritsevasse piirkondadesse, kus tekib ka valdav osa olmejäätmetest.

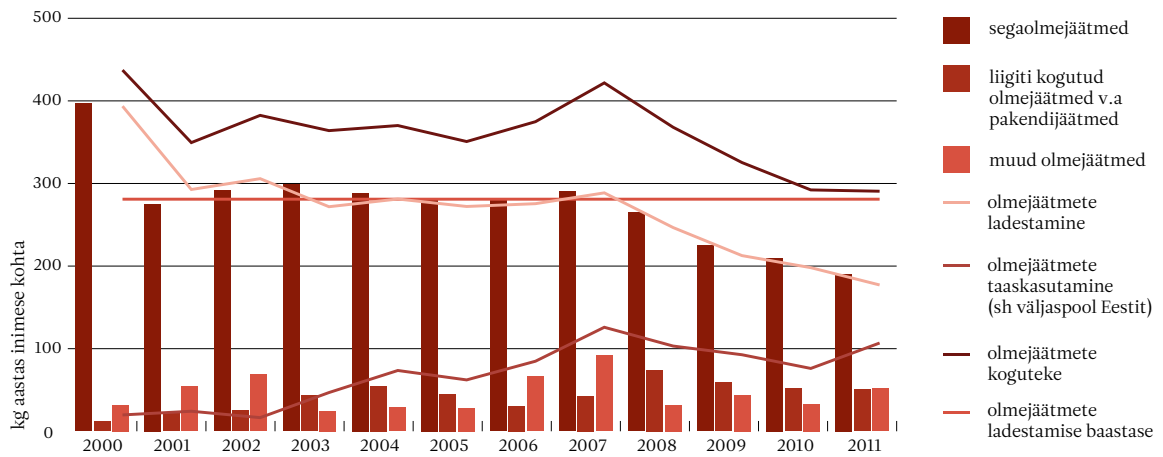
Olmejäätmed moodustavad kogu riigi jäätmetekkest 3%. Olmejäätmeid tekkis aastatel 2000–2011 keskmiselt 360 kg elaniku kohta. Olmejäätmete teke on alates 2008. aastast vähenenud (joonis 4.9). Selle üheks põhjuseks on olnud üldine majanduslangus ning ostujõu vähenemine, aga ka meetodilised muudatused olmejäätmete tekke arvestamisel. Pakendijäätmete liigiti kogumine on iga aastaga suurenenud, mis on samuti vähendanud arvestuslikku olmejäätmete teket, kuna liigiti kogutud pakendijäätmed kajastuvad jäätmenimistus eraldi jäätmegrupina, kuigi nad tekivad valdavalt olmes.

Olmejäätmete liigiti kogumise hüppeline suurenemine toimus 2008. aastal, mil hakkas kehtima sortimata olmejäätmete vastuvõtu ja ladestamise keeld kõikidele prügilatele. Omavalitsused on pidevalt laiendanud olmejäätmete liigiti kogumise kohustust. Juba on välja ehitatud jäätmejaamade võrgustik ning see täiustub pidevalt, tagades liigiti kogutud jäätmematerjalide parema kvaliteedi, mis omakorda soodustab taaskasutusse minevate jäätmekoguste kasvu. Aastatel 2009–2011 oli olmejäätmete liigiti kogumine suhteliselt stabiilne, keskmiselt 54 kg inimese kohta aastas ehk 20% olmejäätmete kogutekkest. Jäätmete liigiti kogumist aitab suurendada omavalitsuste parem koostöö jäätmehoolduse planeerimisel ja elanikkonna keskkonnateadlikkuse kasv. Jäätmejaamade ja kogumispunktide võrgustiku arendamisel on tähtis nn läheduse printsiip, et jaam paikneks jäätmetekitajale võimalikult lähedal, hästi ligipääsetavas kohas ja et seal saaks vabaneda võimalikult paljudest jäätmeliikidest (joonis 4.13).

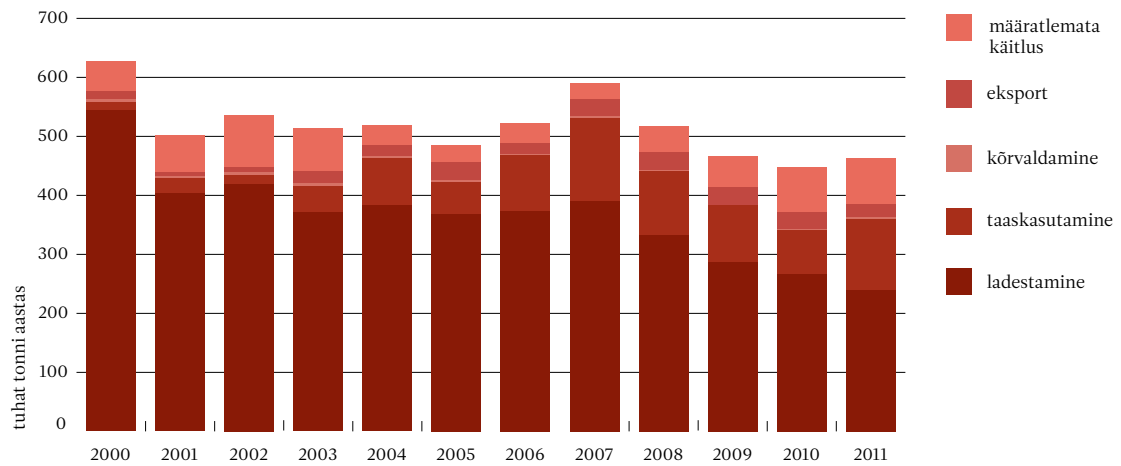
Liigiti kogutud olmejäätmetest moodustavad enamiku vanapaber ja papp, metalli- ning biolagunevad köögi- ja sööklajäätmed, järgnevad elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmed, puidu- ja klaasijäätmed (joonis 4.11).

Ohtlike olmejäätmete teke on viimasel viiel aastal veidi suurenenud, see moodustas aastatel 2002–2006 keskmiselt 0,2% ja 2007.–2011. aastal 0,7% olmejäätmete kogutekkest. Kodumajapidamises tekkivate ohtlike jäätmete ja elektroonikaromude kogumisvõrgustiku väljaarendamine on palju edendanud ohtlike olmejäätmete kogumist elanikelt ning see kajastub ka olmejäätmete andmestikus. Varasematel aastatel sattusid paljud ohtlikud jäätmed segaolmejäätmete hulka, mistõttu ei tulene olmejäätmete ohtlikkuse kasv mitte reaalsest ohtlike jäätmete osakaalu suurenemisest, vaid pigem jäätmekäitluse pädevamaks muutumisest ja jäätmeandmete kvaliteedi paranemisest.

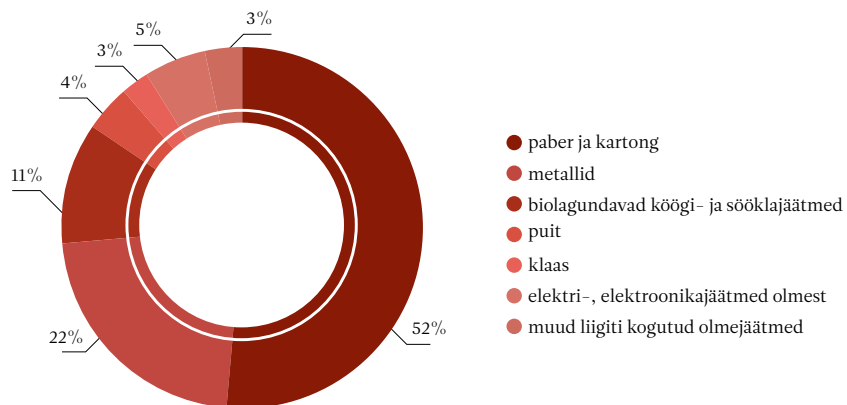
Olmejäätmete ladestamine on tugevasti vähenenud pärast 2006. aastat. Kui 2006. aastal ladestati 74% tekkinud olmejäätmetest, siis 2011. a vaid 61% (joonis 4.10). Ladestamisele lähedalt peamiselt segaolmejäätmed, mida on enne sorditud. Segaolmejäätmete mehaanilis-bioloogiline töötlemine, mille käigus eraldatakse suur osa energiaväärtuslikest segajäätmetest prügikütuseks, suurenes hüppeliselt 2010. ja 2011. aastal – keskmiselt 30 000 t segaolmejäätmeid läks töötlemisele. Lähiajal suunatakse põhiosa seni veel ladestatavatest segaolmejäätmetest Eesti Energia Iru prügipõletusjaama, mis toodab olmeprügist elektrit ja soojust. Olmejäätmete taaskasutusest enamiku moodustab bioloogiline ringlussevõtt, eelkõige kompostimine ja pinnastöötlus (joonis 4.12). Bioloogilisse ringlussevõttu suunatakse aia- ja haljastujäätmed, biolagunevad köögi- ja sööklajäätmed ning olmes tekkinud puidujäätmed. Olmejäätmete taaskasutamiseks ettevalmistav tegevus (kogumine töötlemiseks, sh segajäätmete sortimine) loetakse samuti taaskasutuse hulka. Suur osa kogutud ja sorditud olmejäätmetest (nt paber, papp ja metallid), samuti kasutuselt kõrvaldatud elektri- ja elektroonikaseadmetest eksporditakse ning taaskasutatakse väljaspool Eestit. Euroopa Liidu jäätmete raamdirektiivi 2008/98/EÜ järgi tuleb 2020. aastaks olmejäätmetes sisalduvast klaasist, paberist, metallist ja plastist korduskasutuseks ette valmistada või võtta materjalina ringlusesse 50%.

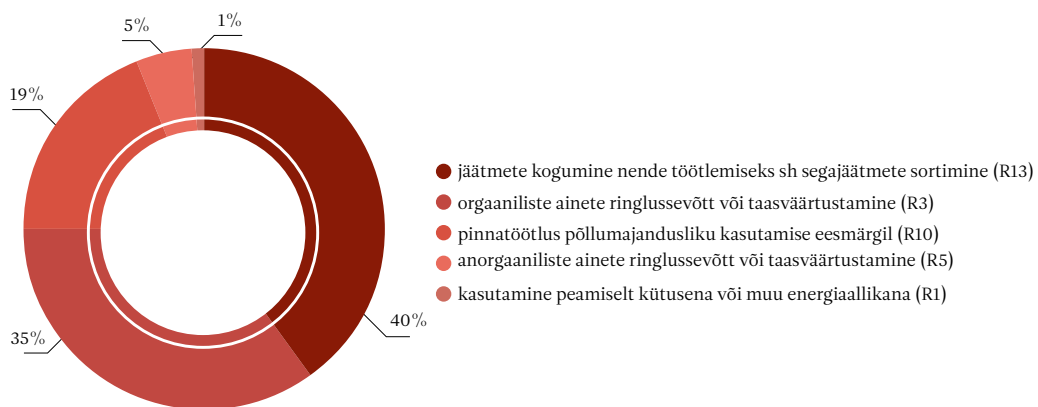
Joonis 4.9. Olmejäätmete teke, ladestamine ja taaskasutus aastail 2000–2011. Märkus: Muude olmejäätmete hulka on arvestatud aia- ja haljastujäätmed, septikusetted, tänavapühkmed ning suurjäätmed (mööbel jms). Andmed: KAUR

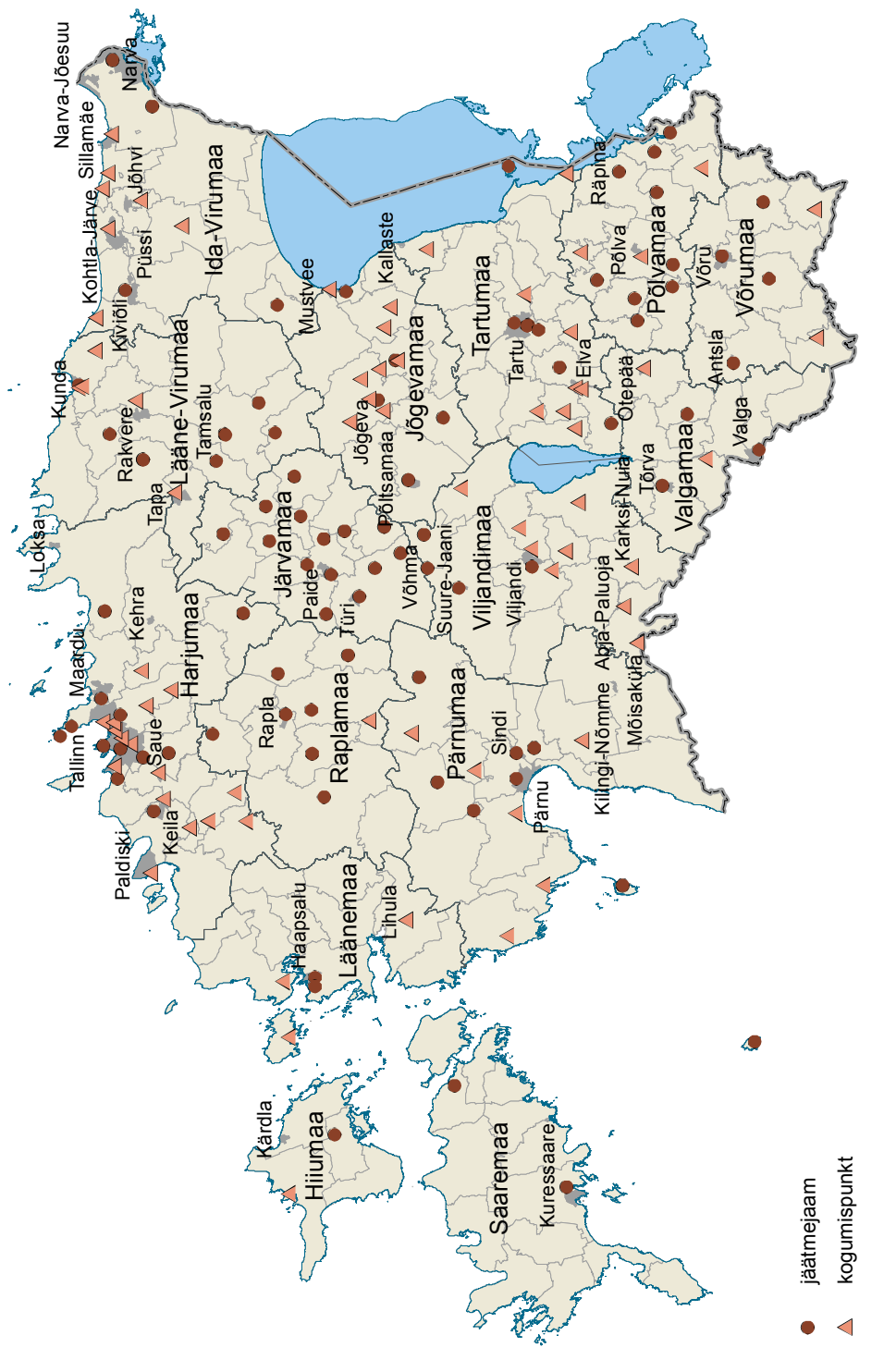
Joonis 4.10. Olmejäätmete käitlus aastail 2000–2011. Märkus: Kõrvaldatud on peamiselt septikusetteid ja olmeist pärit kanalisatsioonipuhastusjäätmeid, need on läinud purgimisse. Andmed: KAUR

Joonis 4.11. Liigiti kogutud olmejäätmete keskmine jagunemine aastail 2007–2011. Andmed: KAUR

Joonis 4.12. Olmejäätmete taaskasutus (keskmine jaotus) aastail 2007–2011. Andmed: KAUR

Joonis 4.13. Jätmejaamad ja jäätmete kogumispunktid. Andmed: KAUR

4.5 Pakendijäätmete teke ja taaskasutamine

Pakend ümbritseb tänapäeval peaaegu kõiki tarbijani jõudvaid tooteid. Pärast sellest pakendatava kauba väljavõtmist muutub pakend pakendijäätmeteks ja edasi tuleb tegeleda nende jäätmete kogumise, taaskasutamise või kõrvaldamisega.

Eestis rakendatakse alates 2004. aastast pakendite kogumise ja taaskasutamise korraldamisel tootjavastutuse põhimõtet. Tootjavastutuse põhimõtte tähendab seda, et pakendiettevõtjad (pakendi tootjad ja importijad) peavad turule lastud kauba pakendi ja sellest tekkinud pakendijäätmed kokku koguma ja taaskasutama ning kandma ise kõik jäätmekäitlusega seotud kulud. Eestis on pakendijäätmete tootjavastutuse põhimõtte edukamaks rakendamiseks loodud taaskasutusorganisatsioonid, mis korraldavad Eesti turule toodud pakendijäätmete kogumist ja taaskasutamist üle kogu riigi.

2013. a on Eestis neli taaskasutusorganisatsiooni:

Eesti Pakendiringlus MTÜ; Eesti Taaskasutusorganisatsioon MTÜ; Tootjavastutusorganisatsioon OÜ; Eesti Pandipakend OÜ (tagatisrahaga pakendite käitlemine).

Pakendiseaduse vastuvõtmisega 1995. aastal ja uuendamisega 2004. aastal pandi alus pakendijäätmete kogumise ja taaskasutamise üleriigilise süsteemi rajamiseks. Seadust on aastate jooksul täiendatud, näiteks pakendijäätmete taaskasutamise materjalipõhiste nõuetega, täpsustatud pakendiettevõtjate ja taaskasutusorganisatsioonide kohustusi ja neile esitatavaid nõudeid. Praegu kehtivad pakendijäätmete taaskasutamise sihtarvud kehtestati 2009. aastal. Sihtarvud on seaduses sätestatud pakendijäätmete taaskasutamise eesmärgiks nii kogutekke suhtes kui ka iga pakendimaterjali liigi kohta eraldi.

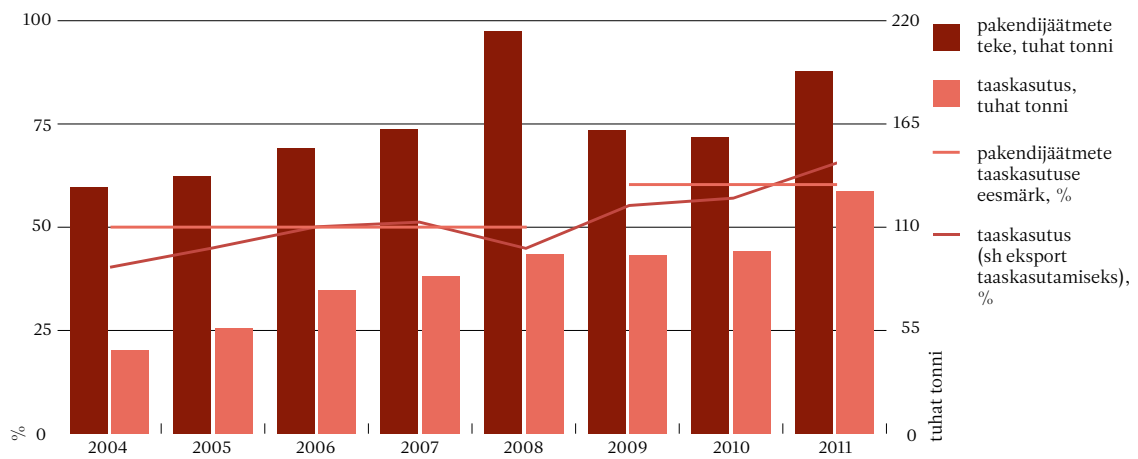
Pakendijäätmete teke suurenes 110 000 tonnilt 2001. aastal 214 470 tonnini 2008. aastal. Pakendijäätmete tekke suur kasv 2008. aastal oli tingitud peamiselt kiirest majanduskasvust. Majandussurutisest tingituna langes 2009. aastal pakendijäätmete teke tagasi 2007. aasta tasemele ja langus jätkus 2010. aastal. 2011. aastal on pakendijäätmete teke mõnevõrra suurenenud võrreldes eelmise aastaga (joonis 4.14). Pakendijäätmete tekkearvud võrrelduna üldiste majandusnäitajatega näitavad, et majanduse käekäik mõjutab tuntuvalt pakendijäätmete teket.

Majanduse elavnedes ja tarbimise kasvades tekib ka rohkem pakendijäätmeid. Eestis tekkis 2011. aastal pakendijäätmeid ca 140 kg inimese kohta, mis on Euroopa Liidu keskmisest (157 kg inimese kohta) mõnevõrra vähem.

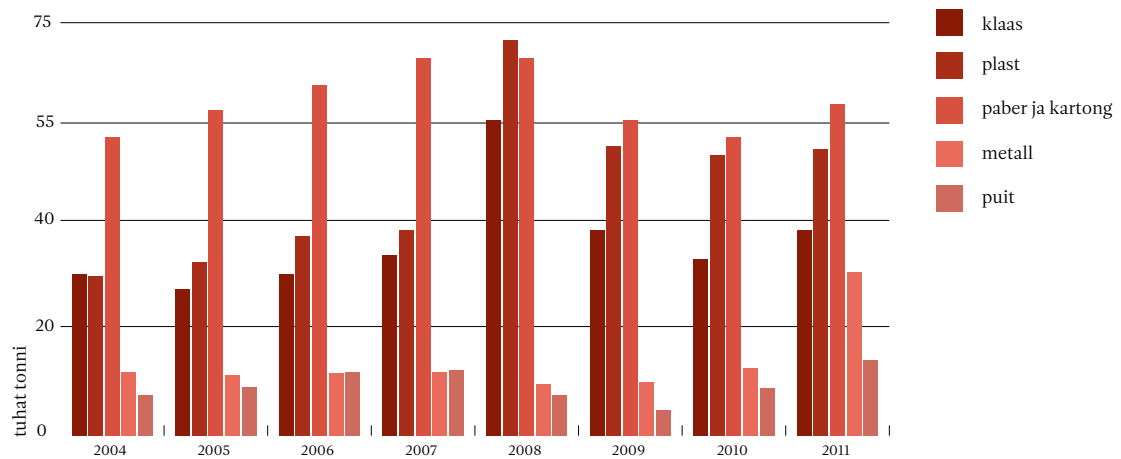
Euroopa Komisjoni kehtestatud pakendijäätmete taaskasutamise sihtarvud täitis Eesti esimest korda 2006. aastal. Pakendijäätmete taaskasutus vähenes aastatel 2007–2008 suhteliselt, võrreldes pakendijäätmete tekkega, seega jäid Eestil neil aastatel sihtarvud täitmata. 2009. aastal jäi sihtarvu täitmisest puudu vaid 1%. Viimaste aastate jooksul on jäätmete taaskasutamine püsinud stabiilsena ja seda sõltumata pakendijäätmete tekke järsust vähenemisest 2009. aastal. Pakendijäätmete taaskasutamise sihtarvud täitis Eesti uuesti 2010. ja 2011. aastal.

Viimastel aastatel on tekkinud pakendijäätmete hulgas suurenenud plastpakendi osakaal (joonis 4.15). See näitab, et üha enam eelistatakse pakendamisel plastmaterjale, mis võib tarbija mugavuse rahuldamise kõrval viidata ka kaupade ülepakendamisele. Liigiti tekib kõige enam plast- ning paber- ja kartongpakendijäätmeid, järgnevad klaas-, metall- ja puitpakendijäätmed.

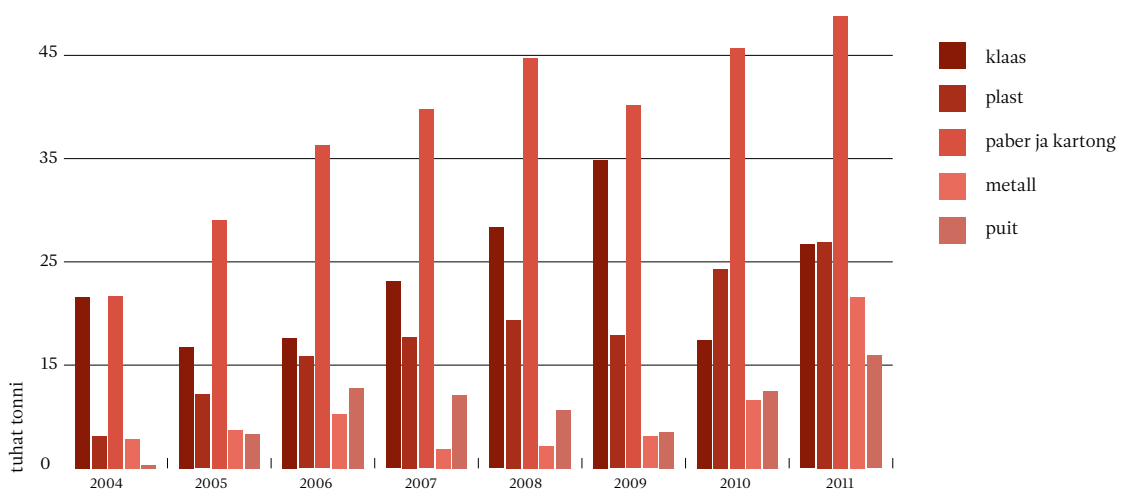
Pakendimaterjalidest taaskasutatakse enim paber- ja kartongpakendeid (joonis 4.16). 2010. aastal vähenes kõige rohkem klaasi taaskasutamine. Põhjuseks oli ehitussektori madalseis, kus klaas on tooraineks betoonplokkide tootmisel ning klaaspakendite nõudluse ja tootmise vähenemine. Puidu ja metalli osakaal taaskasutamises suurenes 2010. aastal pakendijäätmete taaskasutamise arvestamise metoodika uuenemise tõttu. Siis hakati arvesse võtma ka jäätmekütuses sisalduvat puitpakendit ja mustmetalli hulgas taaskasutatud metallpakendijäätmeid.

Joonis 4.14. Pakendijäätmete teke ja taaskasutus aastatel 2001–2011. Andmed: KAUR

Joonis 4.15. Pakendijäätmete teke liigiti aastatel 2004–2010. Andmed: KAUR

Joonis 4.16. Pakendimaterjalide taaskasutus liigiti aastail 2004–2011. Andmed: KAUR

4.6 Probleemtoodete jäätmete teke ja taaskasutamine

Probleemtooted on tooted, mille jäätmed võivad põhjustada ohtu keskkonnale ja tervisele. Probleemtoodete hulka kuuluvad mootorsõidukid ning nende osad, elektri- ja elektroonikaseadmed ning nende osad, akud ja patareid ning mootorsõidukite rehvid. Kuni 18. juulini 2010. aastal kuulusid probleemtoodete hulka ka PCB-sid sisaldavad seadmed.

Probleemtoodetele rakendatakse tootjavastutust, mille järgi on tootjal kohustus koguda ja suunata edasisele käitlemisele – taaskasutusse, ringlussevõtuks või kõrvaldamiseks – enda poolt turule toodud probleemtoodetest tekkinud jäätmed. Tootjad ehk jäätmeseaduse kohaselt isikud, kes oma majandus- või kutsetegevuse raames kavandavad, projekteerivad, valmistavad, töötlevad, müüvad või veavad sisse tooteid, peavad üldjuhul jäätmed vastu võtma tasuta ning kandma ise kõik jäätmekäitlusega seotud kulud.

Tootjavastutus probleemtoodetele see rakendus 2004. aastal koos uue jäätmeseaduse jõustumisega. Romusõidukite ja vanarehvide kogumise ja edasise käitlemise nõue jõustus tootjatele 2005 ning elektroonikaromude käitlemise kohustus samal aastal. Alates 2006. aastast peavad kõik probleemtoodete tootjad end registreerima probleemtooteregistris (lühend PROTO) ning esitama PROTO-le andmeid turule toodud toodete, kogutud ja taaskasutatud jäätmete koguste kohta. 19. aprilli seisuga 2013. aastal oli PROTO-s registreeritud 608 probleemtoodete tootjat.

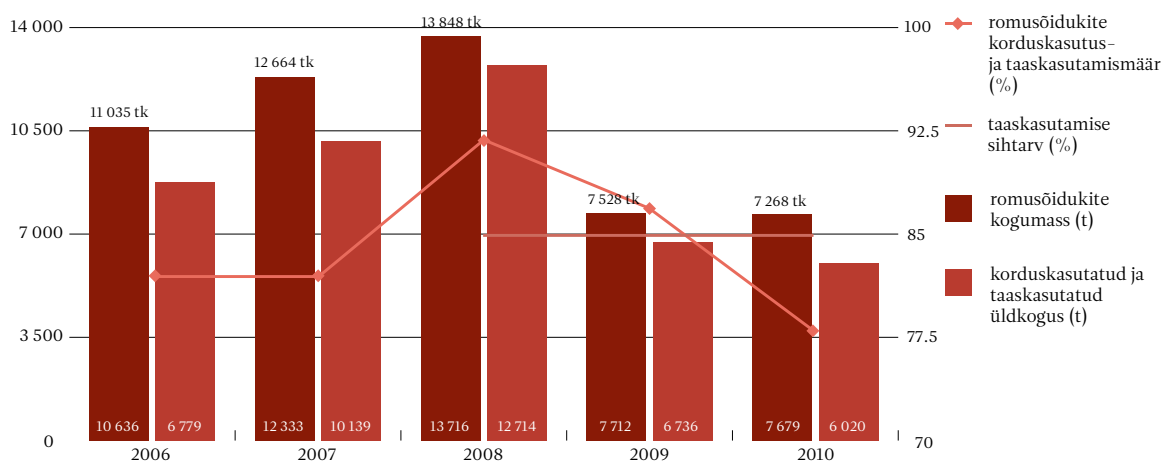
4.6.1 Mootorsõidukite jäätmete teke ja taaskasutamine

Tootjavastutust rakendatakse M_1 , N_1 ja L_2 kategooria mootorsõidukitele (sõiduautodele ja kaubikutele).

Maanteeameti andmetel kõrvaldati 2006. aastal kasutuselt 11 035 sõidukit (joonis 4.17). Kahel järgneval aastal selliste sõidukite arv suurenes, kusjuures 2008. a andmetel oli neid juba 13 843. Neil aastatel on arvestatud Maanteeameti liiklusregistri büroo registrist kustutatud taastamisõiguseta sõidukeid. Selline arvestus ei ole kõige täpsem, kuna ei ole teada, kui palju on nende hulgas sõidukeid, mis olid juba varem lammutatud, kuid hiljem registrist kustutatud. Maanteeameti infosüsteemi täiustati nii, et 2009. ja 2010. aastal oli võimalik registrist saada lammutustõendiga arvelt maha võetud sõidukite (romusõidukite) arv, s.o vastavalt 7528 ja 7268.

Alates 1. jaanuarist 2006 on tootja kohustatud taaskasutama vähemalt 85% aasta jooksul tekkinud romusõidukite keskmisest massist. Korduskasutusse ja ringlusse võetavate komponentide, materjalide ja ainete mass peab olema vähemalt 80% romusõidukite aastasest keskmisest massist. Nimetatud sihtarve võetakse arvesse juhul, kui romusõidukite taaskasutamise ja ringlussevõtu arvutamise jaoks on vähemalt üks kord kolme aasta jooksul tehtud romusõidukite katsepurustamisi.

2010. aastal ei täitunud romusõidukite taaskasutamise ja ringlussevõtu sihtarvud, sest romusõidukite purustamisel tekkinud kergfraktsioonile (plastid, tekstiil jm mittemetalsed materjalid) ei leitud otstarvet ja see ladestati prügilasse (joonis 4.17).

Joonis 4.17. Aastatel 2006–2010 Eestis tekkinud ja Eestis või mujal käideldud romusõidukite kogu kordus- ja taaskasutamine, sh ringlussevõtt. Andmed: KAUR

4.6.2 Elektri- ja elektroonika-seadmetest tekkinud jäätmed ja nende taaskasutamine

Tootjavastutust kohaldatakse elektri- ja elektroonika-seadmetele (edaspidi EES), mis on jaotatud kümnesse kategooriasse. Jäätmeseadusega on sätestatud EES-i jäätmete taaskasutamisele ja ringlussevõtule sihtarvud kategooriate kaupa¹.

Kodumajapidamistest koguti elektroonikaromusid inimese kohta 2006. aastal 4,3 kg, 2007. aastal 4,6 kg, 2008. aastal 4,4 kg, 2009. aastal 3,6 kg ja 2010. aastal 4,2 kg. 2009. aasta kogumise madal määr on ilmselt tingitud sellest, et 2009. aastal oli majandus madalseisus ja inimesed ei soetanud nii palju uusi elektri- ja elektroonikaseadmeid. Metallina suuremat väärtust omavatel seadmetel on oht sattuda metallijäätmete hulka, mis ei kajastu elektroonikaromudena. Selleks, et seadmed liiguksid komplektsetena jäätmekäitlejatele ja kogumispunktidesse, ei tohi 2010. aastal vastu võetud jäätmeseaduse muudatuse kohaselt ükski jäätmekäitleja võtta vastu ohtlike jäätmete hulka liigituvate elektroonika-seadmete osi või mittekomplektseid seadmeid.

4.6.3 Vanarehvide kogumine ja taaskasutamine

Tootjavastutust rakendatakse kõigile mootorsõidukite ja nende haagiste rehvidele alates 1. jaanuarist 2005. aastal. Tootja peab tagama vanarehvide kogumispunktid igas Eesti maakonnas, võttes arvesse rahvastiku tihedust ning seda, et vanarehvide üleandmine oleks kasutajale võimalikult mugav.

Kogutud vanarehvid tuleb taaskasutada, sest nende prügilatesse ladestamine on keelatud, v.a juhul, kui prügilas taaskasutatakse tükeldatud rehve ehitusmaterjalina. Rehvid on küll väga inertsed ja isegi aja jooksul ei lagune ega eralda keskkonda ohtlikke aineid, kuid nende tervelt ladestamise puhul on suurimaks probleemiks võimalikud põlengud, mille käigus satuvad atmosfääri, pinnasesse ja põhjavette mitmesugused ohtlikud ühendid.

Vanarehvide taaskasutamisel tuleb välja sortida rehvid, mida on võimalik korduskasutada või protekteerida. Protekteerimine on majanduslikult kasulik, kuna rehvide taastamine on palju odavam kui uute ostmine. Taastamistehnoloogiat võib pidada ka keskkonnasäästlikuks, sest see pikendab autorehvide eluiga ja vähendab seega jäätmeteket.

Vanarehvide kogumine on viimastel aastatel püsinud stabiilsena, taaskasutus on aga aastate jooksul üpris erinev. Võrreldes 2006. aastaga suurenesid ettevõtjate laoseisud 2007. aasta lõpus peaaegu kaks korda, samuti on vanarehve suures koguses üle antud ettevõtjale, kes ei esitanud nõutavat teavet rehvide edasise käitluse kohta. 2008. aastal jätkus vanarehvide lattu kogumine, kusjuures laoseis suurenes peaaegu kaks korda võrreldes 2007. aastaga. Aastatel 2009 ja 2010 on vanarehve taaskasutatud seega üle 100% nende aastate tekkekogustest, sest taaskasutati ka eelmistel aastatel lattu kogunenud vanarehve. 2010. a kasutati suur hulk vanarehve 2009. a suletud prügilate sulgemis- ja korrastamistöodel. Keskmiselt on aastatel 2006–2011 Eestis taaskasutatud 72% kogutud vanarehvidest. Siia hulka ei ole arvestatud Eestist taaskasutamiseks välja viidud vanarehvide koguseid.

¹ Vabariigi Valitsuse määrus Elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad. <https://www.riigiteataja.ee/akt/13173439>

4.6.4 Patareide ja akude kogumine ja taaskasutamine

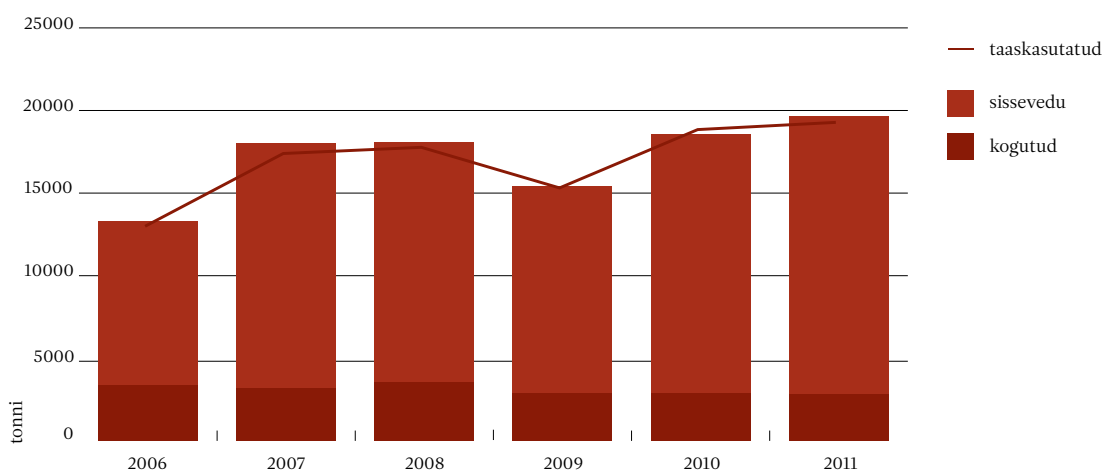
Patareid ja akud jagunevad kantavateks, tööstuslikeks ning mootorsõidukite akudeks ja patareideks. Patareidele ja akudele kohaldatakse kogumise määra ja ringlussevõtu sihtarve.

Eestist kogutud ja taaskasutatud akude ja patareide koguste suur erinevus on tingitud pliiakude sisseveost. Aastatel 2006–2011 on imporditud ja taaskasutatud ca 84 000 tonni pliiakusid (joonis 4.18).

4.6.5 PCB-d sisaldavate seadmete kogumine ja kõrvaldamine

PCB-d¹ sisaldav seade on iga seade, mis sisaldab või on sisaldanud PCB-sid (nt trafod, kondensaatorid, PCB-de jääke sisaldavad mahutid) ja mis ei ole saastest vabastatud. Saastest vabastamine on toiming, mis võimaldab PCB-ga saastunud seadmeid, esemeid, materjale ja vedelikke ohutult korduskasutada, ringlusse võtta või kõrvaldada, sh asendada PCB sobiva PCB-sisalduseta vedelikuga. Seadmeid, mille suhtes on alust arvata, et need sisaldavad või sisaldasid PCB-sid, käsitletakse samuti kui PCB-sid sisaldavaid seadmeid, välja arvatud juhul, kui on tõestatud PCB-de puudumine seadmetes.

PCB-sid sisaldavate seadmete kasutamine on keelatud alates 1. jaanuarist 2011. aastal ja töökorras olevate PCB-sid sisaldavate seadmete valdajad pidid seadmed kasutuselt kõrvaldama või saastest vabastama ning kõrvaldama neis sisalduvad PCB-d hiljemalt 31. detsembril 2010. aastal. PCB-sid sisaldavate seadmete registri andmetel kõrvaldati viimased PCB-sisaldavad seadmed 2011. a lõpuks. Tähtaja ületamist põhjendasid seadmete valdajad raske majandusliku olukorraga. 2007. aastal oli arvel 67,2 tonni PCB-d sisaldavaid seadmeid, kogus vähenes alates 2010. aastast ja 2012. aasta lõpuks olid kõik seadmed kõrvaldatud.

Joonis 4.18. Kogutud ja taaskasutatud akud/patareid aastail 2006–2011. Andmed: KAUR

¹ PCB-d on polüklooritud bifenüülid, polüklooritud terfentüülid, monometüültetraklorodifenüülmetaan, monometüüldiklorodifenüülmetaan, monometüüldibromodifenüülmetaan ja muu valmistis või segu, mis sisaldab mis tahes eelnevalt nimetatud ainet kokku üle 0,005 massiprotsendi.

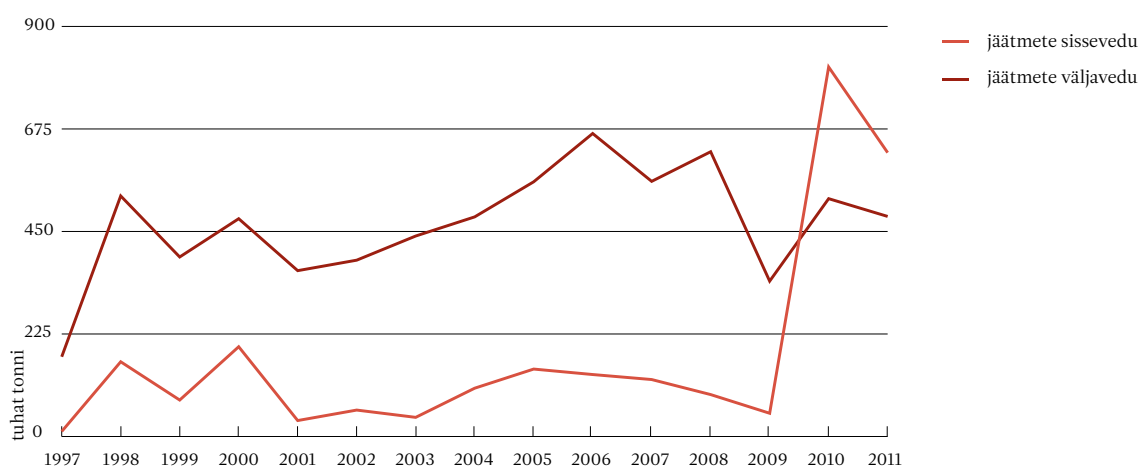
4.7 Jäätmete riikidevaheline vedu

Jäätmete sisse- ja väljavedu on Eesti jäätmemajanduse lahutamatu osa. Eestis ei ole võimalik ega ka majanduslikult tasuv kõiki jäätmeid kohapeal käidelda, seetõttu on otstarbekas osa jäätmeid välja vedada. Eestis tegutsevad ka mitmed sellised jäätmekäitlustevõtted, mis kasutavad toorainena naaberriikidest sissetoodavaid jäätmeid.

Aastatel 1997–2011 on jäätmete sissevedu moodustanud keskmiselt 1% ja väljavedu 2,9% jäätmetekkest (joonis 4.19). Jäätmete väljavedu on koguseliselt püsinud suhteliselt stabiilne, keskmiselt on Eestist välja veetud 470 000 tonni jäätmeid aastas. Jäätmete sissevedu püsis samuti kuni aastani 2010 *ca* 96 000 tonni juures aastas. 2010. aastal jäätmete sissevedu aga suurenes märkimisväärselt 811 000 tonnini, kasvades 4,2%-ni jäätmetekkest seoses asfaltteedelt eemaldatud kattematerjali, nn freesafaldi sissetoomisega Eestisse. Freesafaldi on kasutatud teedeehituses ja sadamaalade laiendamistödel. Sellest tulenevalt muutus ka sisseveetud ja väljaveetud jäätmete osakaal. Kui varem ületas jäätmete väljavedu sisseveo, näiteks aastatel 2006–2009 veeti jäätmeid Eestist välja keskmiselt ligi kuus korda rohkem kui sisse toodi, siis aastatel 2010 ja 2011 ületas jäätmete sissevedu väljaveo juba ligi 0,7 korda.

Ohtlike jäätmeid veeti sisse rohkem kui viidi riigist välja. Keskmiselt 94% kõigist sissetoodud ohtlikest jäätmete moodustasid aastatel 2004–2011 pliiakud, mida käitleb AS Ecometal Sillamäel. Ohtlikest jäätmetest veeti välja aga elektri- ja elektroonikaseadmeid, vanaõli, külmutusseadmeid ja luminestsentslampe. Põhilised sisse- ja väljaveoriigid olid Läti, Leedu, Soome ja Rootsi.

Freesafaldi kõrval toodi tavajäätmetest peamiselt sisse prügikütust ja puidujäätmeid küttegaanulite tootmiseks. Tavajäätmete väljaveost moodustasid lõviosa metallijäätmed, ulatudes *ca* 84% kogu jäätmete väljaveost aastatel 2004–2011. Metallijäätmete peamine sihtriik oli Türgi. Paberijäätmete väljavedu oli metallijäätmete väljaveo kõrval koguseliselt teisel kohal, väljaveetud kogused püsisid suhteliselt stabiilselt *ca* 60 000 tonni aastas. Peamised sihtriigid olid Soome ja Leedu, viimastel aastatel ka Saksamaa.

Joonis 4.19. Jäätmete sisse- ja väljavedu aastail 1997–2011. Andmed: KAUR

4.8 Kasutusel olevate prügilate arv ja liigitus

Prügilad jaotatakse kolme liiki: **tavajäätmeprügilad** (ladestatakse segaolmejäätmeid ja muid tavajäätmeid); **ohtlike jäätmete prügilad** (ladestatakse ohtlikke jäätmeid) ja **püsijäätmeprügilad** (ladestatakse püsijäätmeid, s.t jäätmeid, milles ei toimu suuri füüsikalisi, keemilisi ega bioloogilisi muutusi, nt mineraalsed kaevandamisjäätmeid).

Prügilate rajamise, kasutamise, sulgemise ja järelhoolded nõuded on sätestatud jäätmeseaduses ja keskkonnaministri 29. aprilli 2004. aasta määruses nr 38 „Prügilate rajamise, kasutamise ja sulgemise nõuded”.

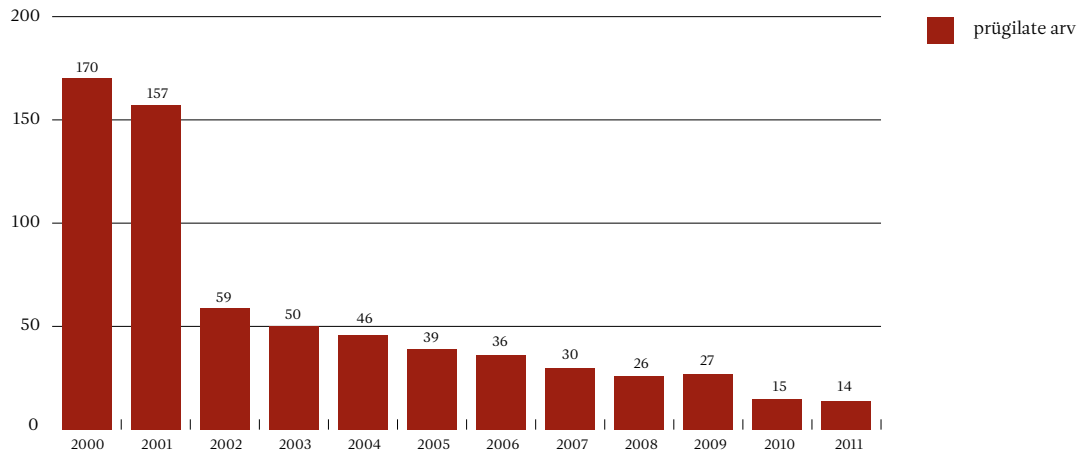
Kuna 2001. aastal vastu võetud prügilamäärusega sätestati kasutusel olevatele prügilatele küllalt karmid tingimused, siis algas samal aastal ka nende massiline sulgemine. Kui 2001. aastal oli käigus 157 prügilat (joonis 4.20), siis 2002. aastal kõigest 59. Aasta-aastalt prügilate sulgemine jätkus, kuni 2009. a 16. juulini, mil suleti ladestamiseks kõik jäätmeseaduse järgi nõuetele mittevastavad prügilad. Pärast 16. juulit jäi Eestisse vaid viis nõuetekohast tavajäätmete prügilat: Harjumaal Jõelähtme vallas asuv Tallinna prügilat, Pärnumaal Paikuse vallas asuv Paikuse prügilat, Jõgevamaal Tormas asuv Torma prügilat, Järvamaal Väätsal asuv Väätza prügilat ja Ida-Virumaal Uikalas asuv Uikala prügilat. Endiselt on käigus ka Tallinnas Maleva 4 asuv ehitusjäätmete ladestusala (liigitatud tavajäätmeprügilaks), kus toimub endise savikarjääri täitmine mineraalsete jäätmetega, peamiselt ehitus-lammutusjäätmetega. Püsijäätmete ladestamisena käsitletakse põlevkivi kaevandamisel tekkiva aheraine ladestamist Ida-Virumaal.

2011. aastal töötas seitse ohtlike jäätmete prügilat, kus enamasti ladestati põlevkivi käitlemisel tekkivaid jäätmeid. Kunda Nordic Tsement AS tööstusjäätmete prügilas ladestatakse heitgaaside puhastamisel tekkivat klinkritolmu ja riigi rajatud Vaivara Ohtlike Jäätmete Käitluskeskuses käideldakse ja ladestatakse muid ohtlikke jäätmeid. 2009. aasta 16. juuliks pidid nõuetele vastama ka töötavad põlevkivi poolkoksi prügilad Ida-Virumaal. Kiviõli poolkoksi prügilat kaeti 16 hektarit, ülejäänud ala kasutab Kiviõli Keemiatööstuse OÜ edasi, sest ala on Euroopa Liidu nõuetega vastavusse viidud. Kohtla-Järve poolkoksi ladestuse 172 hektarist 92 suleti, sest need ei olnud nõuetega vastavuses. Nõuetega vastavusse viidud ülejäänud ladestusala kasutab edasi põlevkivikeemiatehas VKG Oil AS.

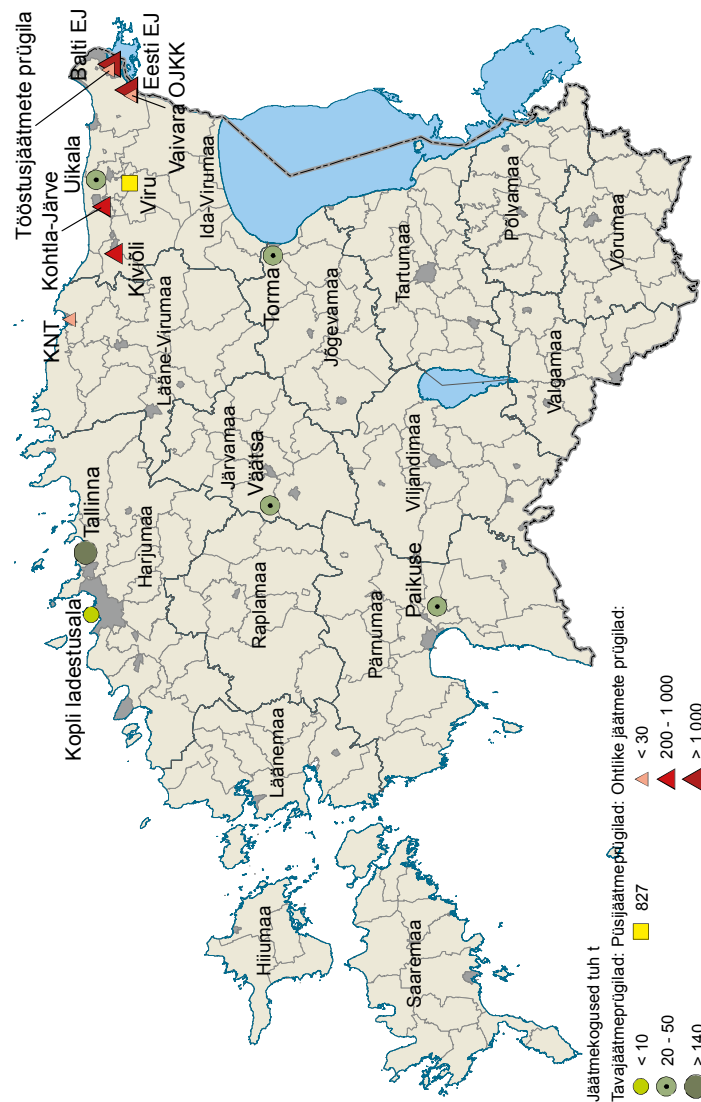
Suletud prügilad peavad jäätmeseaduse nõuete järgi olema korrastatud 2015. aasta 31. detsembriks. Prügilate korrastamine tähendab jäätmete koondamist, tihendamist, ladestuskoha eripära arvestava nõlvuse andmist ning jäätmelademe katmist kas haljastusega või muul viisil. 2013. aasta alguse seisuga oli enamik prügilaid, mis 2009. aastal jäätmete ladestamiseks suleti, korrastatud (joonis 4.21)

Tabel 4.1. Prügilate arvu muutus aastatel 2003–2011

Prügilat liiki	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ohtlike jäätmete prügilat	10	10	11	10	10	9	10	7	7
tavajäätmeprügilat	37	33	26	24	18	15	15	6	6
püsijäätmeprügilat	3	3	2	2	2	2	2	2	1
KOKKU:	50	46	39	36	30	26	27	15	14

Joonis 4.20. Aastatel 2000–2001 kasutusel olnud prügilate arv. Andmed: KAUR

Joonis 4.21. Prügilasse ladestatud jäätmekogused 2011. aastal. Andmed: KAUR

Allikad:

- Eesti Keskkonnaagentuuri andmekogud ja registrid: jäätmearuandluse infosüsteem – JATS, probleemtooteregister – PROTO ja keskkonnalubade infosüsteem – KLIS.
- Säästva Eesti Instituudi (SEI) jäätmeuringute andmed.

Loe lisaks:

- Jäätmete taaskasutamistoimingud. Riigi Teataja: jäätmete taaskasutamis- ja kõrvaldamistoimingute nimistud (RT I 2004, 23, 157)
[www] <https://www.riigiteataja.ee/akt/732778>
- Nimistu on uuenenud alates 2012. a, kehtiv nimistu: (RT I, 14.12.2011, 4)
[www] <https://www.riigiteataja.ee/akt/114122011004?leiaKehtiv>